ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-2

DAVLAT BUDJETINI SHAKLLANTIRISHDA KORXONALAR FOYDA SOLIG'INING AHAMIYATI

Tursunov Said Primqulovich

Termiz Davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti, Tarmoqlar iqtisodiyoti kafedrasi o'qituvchisi

Eshqorayev Javohir Zayniddin o`g`li

Termiz Davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti, Iqtisodiyot, o'rmonchilik va veterinariya fakulteti Buxgalteriya hisobi va audit yo`nalishi 2-kurs talabasi

eshqorayevjavohir@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqolada korxonalar foyda solig'ining davlat budjetini shakllantirishdagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Soliq tushumlarining davlat byudjeti daromadlaridagi ulushi, uning iqtisodiy barqarorlikka ta'siri hamda soliq siyosatining rivojlanish yo'nalishlari yoritiladi.

Kalit so'zlar. Foyda solig'i, davlat budjeti, soliq siyosati, iqtisodiy barqarorlik, soliq tushumlari.

THE IMPORTANCE OF CORPORATE PROFIT TAX IN FORMING THE STATE BUDGET

Abstract

This article analyzes the role and importance of corporate profit tax in the formation of the state budget. The share of tax revenues in state budget revenues, its impact on economic stability, and the development directions of tax policy are highlighted.

Keywords. Profit tax, state budget, tax policy, economic stability, tax revenues.

KIRISH

Davlat budjetining asosiy daromad manbalaridan biri bo'lib, soliq tushumlari hisoblanadi. Korxonalar foyda solig'i esa ushbu tushumlarning muhim qismini tashkil etadi. Mazkur maqolada foyda solig'ining budjet daromadlari tarkibidagi o'rni, uning shakllanishi va iqtisodiyotga ta'siri tahlil qilinadi. Davlat budjeti mamlakatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash, ijtimoiy dasturlarni moliyalashtirish va infratuzilmani rivojlantirish uchun muhim moliyaviy vositadir. Budjet daromadlari turli manbalardan shakllanadi, ulardan biri korxonalar tomonidan to'lanadigan foyda solig'idir. Ushbu maqolada korxonalar foyda solig'ining davlat budjetini shakllantirishdagi ahamiyati, iqtisodiy ta'siri va uning samarali boshqarilishi haqida so'z yuritiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Korxonalar foyda solig'i iqtisodiy taraqqiyotning muhim omillaridan biri sifatida tadqiqotchilar tomonidan keng o'rganilgan. Soliq yukining optimal darajasini belgilash va davlat budjetiga ta'siri masalalari G'arb va mahalliy iqtisodchilar tomonidan yoritilgan. Masalan, A. Laffer soliq yukining daromadlarga ta'siri bo'yicha o'zining mashhur egri chizig'ini ilgari surgan bo'lsa, Keynesiy iqtisodiy yondashuvda esa fiskal siyosatning o'rni alohida ta'kidlangan.

Ushbu maqolada tahliliy va statistik usullar qo'llanilgan. Soliq tushumlarining davlat budjetidagi ulushi bo'yicha ma'lumotlar tahlil qilinib, soliq siyosatining samaradorligi baholanadi. Shuningdek, soliq yukining iqtisodiyotga ta'siri bo'yicha empirik tadqiqotlar olib boriladi.

NATIJALAR

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

Korxonalar foyda solig‘i davlat budjetining muhim daromad manbalaridan biri hisoblanadi. Ushbu soliq turining davlat iqtisodiyoti va budjet shakllanishidagi ahamiyatini quyidagi jihatlar orqali tushuntirish mumkin:

1. Davlat Budjetiga Daromad Manbai

Korxonalar foyda solig‘i davlat budjetining asosiy tushum manbalaridan biri bo‘lib, davlat tomonidan ta’lim, sog‘liqni saqlash, infratuzilma va ijtimoiy dasturlarni moliyalashtirishga xizmat qiladi.

2. Iqtisodiy Rivojlanishga Ta’siri

Tadbirkorlik muhitiga ta’sir: Foyda solig‘ining stavkasi va tartibi biznes yuritish sharoitiga ta’sir qiladi.

Investitsiyalarni rag‘batlantirish: Me’yorida belgilangan soliq stavkalari xorijiy va mahalliy investitsiyalarni jalb qilishga yordam beradi.

3. Soliq Siyosati va Budjet Barqarorligi

Soliq daromadlarining barqarorligi budjet taqchilligini oldini olishga yordam beradi.

Korxonalarning foyda solig‘ini to‘g‘ri boshqarish davlatning iqtisodiy siyosatini samarali yuritishga xizmat qiladi.

4. Ijtimoiy-iqtisodiy Ahamiyat

Yig‘ilgan soliq mablag‘lari ijtimoiy loyihalar va infratuzilmalarni rivojlantirish uchun ishlatiladi.

Kichik va o‘rta bizneslar uchun soliq imtiyozlari berilishi ularning o‘sishiga va yangi ish o‘rinlari yaratilishiga yordam beradi.
Quyida **"Davlat budjetini shakllantirishda korxonalar foyda solig‘ining ahamiyati"** mavzusiga oid jadvalni keltiramiz:

Aspekt	**Tavsif**	**Ahamiyati**
Davlat budjeti uchun daromad manbai	Korxonalarning sof foydasidan olinadigan soliq davlat budjetining asosiy qismini tashkil etadi.	Budjet barqarorligini ta’minlaydi va ijtimoiy sohalarni moliyalashtirishga xizmat qiladi.
Iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash	Korxonalar tomonidan muntazam to‘lanadigan soliq davlatga moliyaviy mustaqillik beradi.	Mamlakat iqtisodiyotining inqirozlarga bardosh berishini ta’minlaydi.
Tadbirkorlik muhitiga ta’siri	Soliq stavkalari biznes yuritish sharoitlariga bevosita ta’sir qiladi.	Rag‘batlantiruvchi soliq siyosati investitsiyalar va yangi ish o‘rinlarini yaratishga yordam beradi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-2

Soliq imtiyozlari va investitsiyalar	Davlat tomonidan kichik biznes yoki eksportchilar uchun soliq imtiyozlari berilishi.	Korxonalar rivojlanishiga ko‘maklashadi va iqtisodiy o‘sishni tezlashtiradi.
Raqamli soliq tizimi	Soliq to‘lov jarayonining elektronlashtirilishi va avtomatlashtirilishi.	Soliq tushumlarini oshirish va soya iqtisodiyotining oldini olishga yordam beradi.

Bu jadval korxonalar foyda solig‘ining davlat budjeti shakllanishidagi rolini va iqtisodiyotga ta’sirini ko‘rsatib beradi.

Foyda solig‘i – yuridik shaxslar tomonidan olingan sof daromaddan davlatga to‘lanadigan majburiy to‘lovdir. U asosan kompaniyaning umumiy daromadidan xarajatlar va boshqa chegirmalar chiqarilgandan keyin qolgan foydadan hisoblanadi.

Foyda solig‘ining asosiy xususiyatlari:

- To‘g‘ridan-to‘g‘ri soliq turi bo‘lib, kompaniyaning iqtisodiy natijalariga bog‘liq.
- Davlat budjeti daromadlarining muhim qismini tashkil etadi.
- Mamlakatda tadbirkorlik muhitiga va investitsiya jarayonlariga ta’sir ko‘rsatadi.

Foyda solig‘ining davlat budjetini shakllantirishdagi roli

Foyda solig‘i davlat budjetining muhim daromad manbalaridan biri bo‘lib, uning ahamiyatini quyidagi jihatlar orqali ko‘rish mumkin:

1. **Davlat daromadlarini shakllantirish**
   - Foyda solig‘idan tushgan mablag‘lar budjetning **barqaror daromad manbalaridan biri** bo‘lib, ta’lim, sog‘liqni saqlash, mudofaa va boshqa sohalarni moliyalashtirishga xizmat qiladi.
   - Katta hajmdagi korxonalar tomonidan to‘lanadigan soliq iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirish va ijtimoiy loyihalarni amalga oshirishga yordam beradi.
2. **Mamlakat iqtisodiy barqarorligini ta’minlash**
   - Korxonalar foyda solig‘i davlatga iqtisodiy inqiroz yoki boshqa moliyaviy muammolarni **yengib o‘tishda yordam beradi**.
   - Soliq daromadlari davlat tomonidan **ichki investitsiyalarni qo‘llab-quvvatlash** va strategik sohalarni rivojlantirish uchun yo‘naltiriladi.
3. **Sanoat va tadbirkorlik rivojlanishiga ta’siri**
   - Foyda solig‘i stavkalarining o‘zgarishi korxonalar faoliyatiga bevosita ta’sir qiladi.
   - Past stavkalar biznes rivojiga turtki bersa, yuqori stavkalar esa **investitsiyalar va tadbirkorlik faolligini pasaytirishi mumkin**.

Foyda solig‘ining samarali boshqarilishi

Soliq siyosati to‘g‘ri shakllantirilganda foyda solig‘i **ham davlat, ham tadbirkorlar manfaatlarini balansda ushlab turishi mumkin**. Samarali boshqarish uchun quyidagilar muhim:

1. **Soliq yukini optimallashtirish**
   - Biznes subyektlari uchun maqbul soliq stavkalari belgilash **investitsiyalarni oshirishga va iqtisodiy o‘sishga xizmat qiladi**.
   - Soliq yukining haddan tashqari oshirilishi esa **soya iqtisodiyotining rivojlanishiga olib kelishi mumkin**.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-2

2. **Soliq imtiyozlari va rag‘batlantiruvchi mexanizmlar**
   - Kichik va o‘rta biznes subyektlariga **soliq imtiyozlari berilishi ularning rivojlanishiga ko‘maklashadi**.
   - Eksportchilar yoki innovatsion korxonalar uchun soliq yengilliklari iqtisodiy o‘sishni tezlashtirishi mumkin.
3. **Raqamli soliq tizimining joriy etilishi**
   - **Elektron soliq to‘lov tizimlari** korxonalarga qulaylik yaratib, davlat daromadlarining oshishiga xizmat qiladi.
   - Soliq to‘lash jarayonining avtomatlashtirilishi **soliq to‘lash intizomini oshiradi**.

XULOSA

Korxonalar foyda solig‘i davlat budjeti daromadlari shakllanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Uning samarali boshqarilishi iqtisodiy o‘sish va barqarorlikni ta’minlashga xizmat qiladi. Davlat tomonidan olib borilayotgan soliq siyosati esa tadbirkorlik muhitini yaxshilashga qaratilishi lozim. Korxonalar foyda solig‘i davlat budjetini shakllantirishda asosiy moliyaviy vositalardan biri bo‘lib, uning samarali boshqarilishi mamlakat iqtisodiyotining barqarorligiga katta ta’sir ko‘rsatadi. Davlat tomonidan moslashuvchan soliq siyosati yuritilishi, tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash va raqamlashtirish jarayonlarining jadallashuvi foyda solig‘ining samaradorligini oshirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI

1. Laffer, A. B. (2004). The Laffer Curve: Past, Present, and Future.
2. Keynes, J. M. (1936). The General Theory of Employment, Interest, and Money.
3. O‘zbekiston Respublikasi Soliq Kodeksi (2023).